

125 éves az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület

Dr. Nagy Lajos elnök beszéde a Selmecbányán 2017. június 24-én tartott jubileumi ünnepségen

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves bányász és kohász barátaim Lengyelországból, a Cseh Köztársaságból, Szlovákiából és Magyarországról!

Nagy megtiszteltetés és öröm számomra, hogy Egyesületünk alapításának 125 éves évfordulóját személyes jelenlétével megtisztelti *dr. Kövér László*, a Magyar Köztársaság Parlamentjének Elnöke. Szeretném hinni, hogy ez a jelenlét a magyar bányász és kohász társadalomnak is szól, és mindenképpen biztatást és hitet kell hogy adjon, hogy még többet tegyünk szakmáinkért, és még többet adjunk szakmáinkon át a magyar társadalomnak, a magyar embereknek.

Szívem összes melegével köszöntöm *Nadežda Babiaková* Polgármester Asszonyt, aki évek óta segíti az Egyesület selmecbányai programjait, és a mai rendezvényünk előkészítésében is hathatós támogatást kaptunk tőle. A Szent Katalin templom plébánosa mellett Polgármester Asszony támogatása és közbenjárása is kellett ahhoz, hogy mai ünnepségünket e patinás templom falai között rendezhetjük meg.

S külön szeretném megköszönni a *Szlovák Bányász Hagyományőrző Egyesületnek*, vezetőinek azt a nagyon komoly anyagi és szervezői segítséget, amit az elmúlt hónapokban nyújtottak a mai nap, a mai rendezvénysorozat sikeres lebonyolításához.

Miért is fontos, hogy ezt a jeles évfordulót Selmecbányán és a Szt. Katalin-templomban tarthatjuk? Egyszerűbb a válasz Selmecbányával kapcsolatban: 125 évvel ezelőtt, június 27-én Selmecbányán alapították meg Egyesületünket. A Szt. Katalin templom látszólag nehezebb kérdés. Az itt jelenlevők nagy része tudja, hogy szakmáink művelői a 800 éves történetünk során, egy rövid idő kivételével vallásos emberek voltak. Szokás volt a föld alá szállás előtt közösen imádkozni, de szokás volt a bányában imádkozó helyeket, oltárokat, kápolnákat kialakítani. A föld alatti munka veszélyessége, a felszínre való visszatérés mindig bizonytalan volta is hozzájárult a bányászok istenhitéhez. S már a XII. században megjelennek a bányász önszegélyező szervezetek, amelyeket az elhunyt bányászok hozzátartozóiról és a beteg bányászokról való gondoskodás hozott létre. Később, a gazdag felvidéki bányavárosokban ispotályokat, kápolnákat, templomokat építettek. S ezekben a templomokban együtt jelent meg az oltárképen Szt. Katalin és Szt. Borbála, a bányászok védőszentje. Így volt ez ebben a gyönyörű késő gótikus templomban is, amelyet 1488-1491 között építettek, és az oltár két oldalán Szt. Katalin és Szt. Borbála szobra állott, amelyeket még ma is láthatunk a Josef Kollar Múzeumban.

S talán nem véletlen, hogy az 1735-ben megalapított Bergschule, majd az ezt követő Akadémia létrejötte után az Egyesületünk megalakulása is Selmecbányához kötődik. Egyesületünk ősenek tekinthetjük azt a szervezetet – a Sozietät der Bergbaukunde-t –, amelyet *Born Ignác* udvari tanácsos *Ruprecht* és *Poda* selmeci professzorokkal hozott létre 1786-ban Szklennön. A társulat Bergbaukunde címmel folyóiratot is kiadott. Látszólag egyszerűnek tűnik az alapítás, de ez csak a kezdet. Még 106 évnek kellett eltelni, hogy az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület, az OMBKE megalakuljon. Közben több kísérlet is volt. 1868-ban Péch Antal elindította a Bányászati és Kohászati Lapokat, amelyet a század végéig az Akadémia professzorai szerkesztettek. Az 1885. évi Általános Kiállítás (*ipari és kulturális kiállítás a Városligetben – a szerk.*) alkalmával Budapesten, *Zsigmond Vilmos* vezetésével történt alapítási kísérlet meghiúsulását követően a selmeci fiatalok kezdeményezték a Magyar Bányászati és Kohászati Irodalom-pártoló Egyesület létrehozását, amelyet átmeneti megoldásként tekintettek az OMBKE létrehozásáig. Így történhetett meg, hogy az Irodalom-pártoló Egyesület 1892. június 27-i közgyűlésén annak elnöke, *Sóltz Vilmos* feltehetette a kérdést: „kívánják-e, hogy az Egyesület az OMBKE neve alatt kezdjen azon nehéz munkába, melynek célja a magyar bányászat felvirágoztatása, a magyar szakirodalom fejlesztése és e tényezők által a magyar állam konszolidációjának előmozdítása.”

A lelkes jelenlevők az Egyesületet közfelkiáltással megalapították, elfogadták az alapszabályt és megválasztották a vezetőséget. Emlékezzünk meg róluk:

- elnök: gróf Teleki Géza,
- ügyvezető alelnök: Sóltz Vilmos,
- alelnökök: Lukács Ottó miniszteri tanácsos és Borbély Lajos, a Rima Murányi Rt. vezérigazgatója,
- titkár: Cséti Ottó,
- tiszteleti tagok: Farbak István és Péch Antal.

A Sóltz Vilmos ügyvezető alelnök által vezetett, és gyorsan megerősödő egyesület tízéves selmecbányai működés után áttelepült Budapestre és innen folytatta működését. Itt már teret kapott a szakmai tudományos irodalmi irány mellett a szakmai érdekvédelem is. A közel ezerfős tagság túlnyomó része az I. világháborúig a vidéki bányászati és kohászati centrumokban élt és dolgozott. A világháborút követően az ország elvesztette területeit, s ezzel együtt ásványvagyonja jelentős részét, elsősorban az érlelőhelyeket. Ennek következményeként is hazánkban a bányászat súly-

pontja a szénbányászatra tevődött át, de jelentős fejlődésnek indult a bauxitbányászat és az alumíniumkohászat is. A két világháború között, 1937-ben elkezdődik Magyarországon a kőolaj- és földgáztermelés. Az egyesületi munka Pestre korlátozódik, de ebben az időszakban is megmaradt, fejlődött egyesületünk, bár selmeci hagyományaink ápolására, kiteljesedésére nem volt lehetőségünk.

Az 1950-es évektől kezdődően a bányászat és a kohászat túlméretezett fejlesztése következtében egyesületünk létszáma ugrásszerűen megnövekedett, elérte a 9000 főt. Az egyesület bányász, vaskohász, fémkohász, olajbányász és öntész szakosztályokra tagolódott, és az egyesületi munka a szakosztályokban, illetve a szakosztályok helyi szervezeteiben folyt. Így értük el a 80-as évek végét. Ebben az időben már látszódtott, hogy a magyar szénbányákból kitermelt szénből előállított villamos energia ára nem lehet versenyképes a szovjet – mesterségesen alacsony áron tartott – földgázból és kőolajból előállított villamos energiával. S ebben a helyzetben a szocialista közgazdászok és a szocialista politika együttesen elérte, hogy a földgáz bázishoz viszonyított szénárak okán meg kellett kezdeni a szénbányászat visszafejlesztését, a bányák bezárását. Bár a magyar mélyművelésű szénbányászat Márkushegy bezárásával csak néhány éve fejeződött be, de valójában a 90-es évek közepére a bányák zömére lakat került. Hasonló trauma érte a magyar kohászatot is. Bezárásra került az Ózdi Kohászati Üzemek, a Lenin Kohászati Művek és az életben tartott Dunaújvárosi Vasmű privatizációja, további működése sem zavartalan még napjainkban sem.

Szakmáinknak ez a drasztikus visszaesése új helyzetet teremtett az egyesület életében is. Megindult a tagság előregedése, a létszám csökkenése, és a nagyvállalati rendszer széthullása miatt az Egyesület működtetésének anyagi hátterét is egyre nehezebb a tagdíjakból és pártoló vállalatok anyagi támogatásából biztosítani.

Hasonló időket élünk, mint az alapítást megelőző évtizedekben. Akkor az volt a nagy kérdés, hogy a megalakulandó Egyesület milyen célokat fogalmazzon meg az alapszabályában, ma pedig, hogy miként tudjuk működésünket, taglétszámunkat stabilizálni, hogyan tudjuk az Egyesület átlagéletkorát javítani, fiatalítani.

Tudom, ma ünnep van, az alapítás 125. évének ünnepe, s talán nem helyénvaló a kritikusabb hangok elhangzása. Nézzétek el nekem, mert Egyesületünk féltése, a további működési feltételek megteremtése, a nagyszerű, 280 éves selmeci hagyományaink és a selmeci szellemiség, az ehhez kötődő erkölcsi normák továbbélésének a fenntartása, ami miatt esetleg kritikát is megfogalmazok.

Érdekes, de szakmáink az elmúlt néhány évtized gazdasági környezetében bekövetkezett változásokhoz meglepő módon nagyszerűen alkalmazkodtak. Nem szabad elfelejteni, hogy ezek a változások szinte min-

den területen kikényszerítették a gazdaságosságot, a profittermelő képességet. S ez a gazdaságossági kényszer párosult a magas minőségi követelmények teljesítésével és a környezetvédelmi kihívásoknak való megfeleléssel. Szakmáink több ágazata is lépést tartott a kor hihetetlen méretű technikai fejlődésével, és ezek az ágazatok, úgy a bányászatban mint a kohászatban, sikeresek és meghatározók.

Ha a magyar bányászat helyzetét vizsgáljuk, kettős a kép. A magyar mélyművelésű bányászat megszűnt. A magas munkaerő-igényű mélyművelésű bányászat helyzetéből, a nem szerencsés geológiai körülményekből, a kedvezőtlenül változó gazdasági és piaci viszonyokból adódóan nem tudta felvenni a versenyt a konkurenciával, elsorvadt. Jelentős mennyiségű ásványvagyon-készleteink ellenére ma nem tud sem a mélyművelésű szénbányászat, sem az ércbányászat elmozdulni a holtpontról. Elsősorban a szénbányászat újraindításához volna fontos a kitermelt szén más célú felhasználása, annak nagyipari, gazdaságos technológiájának a kidolgozása. A szénvegyészet tudományos alapjait alapvetően már száz éve lerakták, de a gyakorlati alkalmazás, a profittermelő képesség ellenére még mindig alacsony, vagy nincs. Ma látnunk kell, hogy a magyar mélyművelésű szénbányákból kitermelt szénből előállított villamos energia nem versenyképes. S ezt a helyzetet tovább rontja a fosszilis energiával szembeni világméretű környezetvédelmi aggály és nyomás, aminek valóságtartalmáról lehet vitázni és kell is, de mindenképpen negatívan befolyásolja a szén energetikai felhasználásának lehetőségét. Legyünk büszkéek szénbányászatunk múltjára, szakmai sikereire, az Egyesületben betöltött szerepére. A szénbányászat történelme mindig része lesz szakmánk és az Egyesület történetének, de be kell látnunk, hogy ma nem aktuális a szénbányászat újraindításáról beszélni, és mindaddig nem is lesz az, míg a kitermelt szén piacát, hasznosítását nem tudjuk megoldani. Mindannyian tudjuk, hogy jelentős szénvagyonnal rendelkezünk, de ma felesleges illúziókeltés a mélyművelésű szénbányászat ismételt elindítása. Egyesületünk tagságának, akik között a szakma legjobbjai is itt vannak, felelőssége van, és nem is kicsi, hogy a felesleges, nem megvalósítható álmokat a realitás talajára hozza vissza.

A szén ágazaton belül azonban sikeres a külfejtésű lignit bányászata és energetikai célú hasznosítása. A lignitből előállított villamos energia versenyképes, és meggyőződésem, hogy sokáig az marad és helye van a magyar energia palettán. Féltő szemmel figyeljük az erőmű-bánya eladására kiírt tender végkifejletét, és csak remélni tudjuk, hogy az új tulajdonos is fontosnak tartja a lignit- és áramtermelés folytatását, és a több mint tíz éve tervezett új blokk vagy blokkok megépítése is megvalósul, ami a hosszú távú üzemeltetés egyik garanciája lehetne az egész magyar bányászat számára.

A sikeres bányászati ágazatok közé kell feltétlenül sorolni a kőolaj- és földgázbányászatot. Bár hazai ter-

melése némileg csökken, de külhoni érdekeltségei, kutató, termelő és feldolgozó kapacitásai sikeresek. Meg kell emlékeznünk, hogy 80 évvel ezelőtt, Bükkszéken indult be a magyar kőolajtermelés.

Jól működik, sikeres a nem fémes ásványbányászati anyagok, a kő, kavics, homok, agyag és más hasonló anyagok bányászata. Ma meghatározóvá vált ez az ágazata a bányászatnak. Tevékenységét, növekedési potenciálját jelentősen veszélyeztetik a különböző lobbierdekek sikeres működése kapcsán kialakult törvényi korlátozások; a Natura 2000, örökségvédelem, nemzeti parkok, helyi védettséggű területek, vonalas és infrastrukturális létesítmények, települések stb. A Magyarországon nyilvántartott kb. 10 Mrd tonna ásványvagyonból kb. 1,5 Mrd ami hozzáférhető, kitermelhető, a többi valamilyen törvényi korlátozás alatt áll. Hasonló nagyságú termelés mellett 20-30 év múlva ezen a területen, ha nem történik a politika oldaláról számunkra pozitív változás, ellátási gondok lesznek, és országunk behozatalra szorul a jelentős ásványvagyon ellenére. Egyesületünknek fontos szakmai feladata, hogy segítse ezen ágazat ésszerűtlen törvényi korlátainak lebontását, mert nem kizárólagosan a bányászat, hanem az egész nemzetgazdaság számára fontos az innen kitermelt ásványi nyersanyag. Ugyanakkor az Egyesületnek is fontos, hogy a korábban a bányászathoz tartozásukat is megkérdőjelező szakma elfogadja, segítse ezt az ágazatot, mert potenciális segítséget remélhetünk tőle úgy a tagság bővítése, mint az anyagi támogatás terén. Ehhez részünkről kellő alázatra és ügyes diplomáciára lesz szükség.

Ha a magyar bányászat teljesítményét nézzük, érdekes adatokat látunk. 1990-ben a bányászat termelése 62 Mt volt, és a foglalkoztatottak száma 81 000 fő. 2016-ban a termelés 68,11 Mt és a foglalkoztatottak száma 9800 fő, miközben megszűnt a mélyműveléses bányászat. Ezek a számok azt mutatják, hogy a súlypont-áthelyeződés a külfejtéses bányászatra, a nagyfokú gépesítés, a ma elérhető legfejlettebb technológiák bevezetése az életképes, sikeres ágazatokban nagymérvű termelékenységnövekedést eredményezett.

Hasonló a helyzet a kohász oldalon is. Én, kívülállóként talán nem teljesen helyesen megítélve úgy gondolom, hogy a kohászat talán minden területen jobban és gyorsabban alkalmazkodott a gazdasági környezet változásához. Legnehezebb helyzetben a vas- és acélipar volt. Ma Magyarországon a Dunaferr és az ózdi mini acélmű együttes kapacitása 2-2,1 Mt. Jó esély van arra, hogy a fejlesztéseken keresztül Dunaújvárosban olyan minőségi acélgártás kezdődjön, amely a járműipar karosszéria elemeinek gyártásához is megfelelő alapanyagot biztosít. Ma ebben az ágazatban 6000 fő, a kiszervezett tevékenységekkel együtt 10 000 fő dolgozik. Bízunk benne, hogy a kormány közelmúltban elfogadott cselekvési terve ösztönzőleg hat erre az ágazatra, és a tulajdonosok számára is vonzóbb befektetési területet jelent.

Reménytelibb a helyzet, ha a magyar színesfémkohászat helyzetét vizsgáljuk. Sikeres az alumínium

félgyártmány, az öntészeti félgyártmány és a színesfémkohászat és sikeres a nemfémes kohászat: a kádkő-, korund- és timföldtermelés. A teljesség igénye nélkül, olyan cégek jegyzik ezt az ágazatot, mint az ARCONIC-KÖFÉM, a SAPA, az INOTAL, az Ottó Fuchs. A fémkohászat éves termelése 800 000 t, ami 510 Mrd Ft árbevételt jelent és 8800 fő foglalkoztatottat.

Hasonlóan pozitív a magyar öntészet helyzete. Kb. 130 öntőde működik ma Magyarországon, 206 ezer tonnás éves termelés és 180 Mrd Ft-os árbevétel mellett. Szinte minden területe megtalálható az öntészetnek, a cink-, alumínium-, rézöntvényektől a vasalapú öntvényekig. Jelentős siker, hogy az alumíniumöntvények 75%-a az autóiparban kerül felhasználásra, ahol tudjuk, hogy nagyon erős a konkurenciaharc, és a csak kiváló minőséget és versenyképes árat kínáló cégek tudnak hosszabb távon talpon maradni. Itt is a fejlesztés, az innováció az, ami tartós versenyelőnyt jelenthet. Szerencsére erre lehet jó példákat mondani hazánkban: Győrben a NEMAK, Csepelen a Sohajda József, Sándor József jegyezte cégek.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a bányászat és kohászat ma nem tartozik a legnagyobb foglalkoztató ágazatok közé, de eredményei ma is tiszteletet érdemlőek. A bányászat közel 63 Mt-ás termelése és 9800 fős foglalkoztatás mellett a kohászat 2,6 Mt-ás össz termelése 24 000 fős foglalkoztatás mellett közel 5000 Mrd Ft árbevételt produkál, és a jelzett közvetlen foglalkoztatottakhoz a beszállítói körön keresztül még jelentős létszám csatlakozik.

Mit jelent ez az Egyesület számára? Komoly változásokat hozott az elmúlt harminc év az Egyesület létében, működésében. A korábbi nagyvállalati rendszer mind a bányászatban, mind a kohászatban szétesett. Ez a változás meghatározta a taglétszám alakulását, és meghatározta a működés anyagi hátterének a biztosítását is. A szakmáinkban dolgozók létszáma a termelés növekedése ellenére is jelentősen csökkent, és ami ezzel párosult, hogy a korábbi tucatnyi nagyvállalat helyett több száz kisebb-nagyobb cég működik. Korábban a nagyvállalati rendszerben az OMBKE szerepe fontos volt, az oda kerülő fiatal kollégák egyesületi munkájának folytatása vagy elkezdése szinte automatizmus volt, és ugyanez jellemezte a nagyvállalatok oldaláról az Egyesület anyagi támogatását is. Mára a